PETRARCA

Canţonierul

CAPODOPERE ALE LITERATURII UNIVERSALE

PARALELA 45
EDITURA

Cancionierul lui messer Francesco Petrarca

Traducere, note și tabel cronologic
de
ETA BOERIU

PARALELA 45
EDITURA

CCCLXIII

S-a stins lumina ce m-orbea, și marii
ei limpezi ochi în beznele buimace
se zbat și Moartea-n pulbere-i preface;
în loc de lauri[1] mi-au rămas stejarii.

Ce-i bine-ntrezăresc printre fruntarii,
dar sufăr. Nimeni nu-mi strecoară pace
ori teamă-n gînduri. Nimeni nu mă face
să ard, să-ngheț, ca focul, ca ghețarii.

Scăpat de cel[2] ce mîngîie și-omoară,
în suferință mestecînd dulceață,
o dulce libertate gust și-amară;

și mulțumind, spre luminoasa Față
ce cîrmuiește din priviri o țară[3],
mă-ntorc sătul și obosit de viață.

[1] Aceeași aluzie la numele Laurei.

[2] Amor.

[3] Împărăția cerurilor.

CCCLXIV

-a țintuit în dor și chin Iubirea
ani douăzeci și unu și mă ține
de încă zece-n lacrimi și suspine,
de cînd madonei i s-a stins privirea.

Am obosit și-mi blestem rătăcirea
ce-a stins sămînța vrerilor de bine,
și zilele ce mi-au rămas, puține,
lui Dumnezeu le-nchin și-i cînt mărirea,

căindu-mă de vremea irosită;
să fug ar fi trebuit de întristare,
aflînd în pace trainică ispită.

Părinte, ce-mi ții duhul sub zăvoare,
nu mă robi Gheenei urgisită,
căci vina-mi știu și nu-mi găsesc iertare.

CCCLXV

mi plîng statornic vremile trecute
și irosite-n patimi efemere,
fără ca-n zbor, uitîndu-mi de durere,
să-mi dau măsura-aripii desfăcute.[1]

Tu, ce-mi cunoști păcatele gemute,
stăpîn etern al veșnicelor sfere,
dă sufletului rătăcit putere
și miruiește-l, Doamne, cu virtute.

De m-am zbătut în luptă și furtună,
adu-mă-n port și viața destrămată
c-o moarte mai glorioasă mi-o răzbună.

Veghează-mi seara ce se scurge-nceată
și-ntinde-i mîna cînd va fi s-apună,
căci doar la Tine mi-e nădejdea toată.

[1] Să dovedesc ce pot realiza, grație însușirilor înnăscute (aripilor), cu care eram înzestrat.

CCCLXVI [1]

Fecioară blîndă, -n soare-nveșmîntată
și-n stele, tu, în care-arzînd fierbinte
supremul Soare[2] s-a ascuns pre sine,[3]
iubirea-mi cere-a te rosti-n cuvinte,
dar n-am să pot, de mila-ți nu-mi arată
și nu mă-nvață Cel născut din tine.
Ție mă rog, căci vrerilor de bine
tu le răspunzi de-a-pururi.
Fecioară, de te-ndureri
de-a noastre grele suferinți, spre mine
și-a mele rugi cucernice te-nclină.
Ajută-mă, stăpînă,
deși-s țărînă și tu-n cer regină.

[1] Închinată Fecioarei Maria, al cărei ajutor poetul îl invocă în viață și în moarte, cançona este considerată cea mai frumoasă dintre poeziile care exprimă sentimentele religioase ale poetului. Dar, după cum observa Carducci (*op.cit.*, p. 511), ea nu este numai cançonă și imn, ci și elegie: „Ca laudă sau imn, ea este obiectivă și o proslăvește pe Fecioara Maria; ca elegie și cançonă, însă, e subiectivă și înfățișează starea de suflet a poetului". Mergînd și mai departe, De Sanctis afirmă că, adresîndu-se Fecioarei Maria, poetul o are în fața ochilor tot pe Laura, singura care îl inspiră, singura în stare să-i întețească bătăile inimii și să-l întoarcă iarăși în trecutul spre care privește cu atîta melancolie: „Cançona ar vrea să fie un imn, și cade în elegie; ar vrea să plutească în ceruri, și rămîne înfiptă în pămînt. Și acest lucru, pe care unii îl consideră un neajuns, este tocmai meritul poeziei" (F. De Sanctis, *Saggio critico sul Petrarca*, Napoli, Morano, 1896).

[2] Dumnezeu.

[3] Întrupîndu-se prin Cristos în tine.

Fecioară înțeleaptă-n ceruri una
și cea dintîi cu flacăra nestinsă
din mîndrul șir al celor chibzuite[4],
o, morții scut și pavăză neînvinsă
durerilor lumești dintotdeauna
prin tine-n cer și-n slavă mîntuite,
o, boare dulce patimii smintite
ce arde-n noi flămîndă,
Fecioară, -ntoarce-ți blîndă
privirile ce-au plîns cînd pironite
palmele sfinte le-au văzut pe cruce,
spre multa mea durere,
ce sfat îți cere-n cumpeni, la răscruce.

Fecioară pură,-n tot neprihănită,
a pruncului tău maică și copilă,
podoabă-n cer și pe pămînt lumină,
prin tine fiul întrupat din milă,
fereastră-a bolții pururi limpezită,
s-a pogorît spre-a ne spăla de tină.
În poala ta s-a zămislit divină
lumina ce desfată.
Fecioară preacurată,
ce-n bucurie-ntorci a Evei vină,
de mila lui Cristos mă-nvrednicește,
tu, infinit de bună,
ce porți cunună care înveșnicește.

[4] Aluzie la parabola biblică a fecioarelor înțelepte, care, spre deosebire de cele nebune, s-au îngrijit din vreme să aibă untdelemn, pentru a ieși în întîmpinarea Domnului cu lămpile aprinse.

Fecioară sfîntă şi de har preaplină,
ce-n slavă sus – de unde iertătoare
m-asculţi – te-ai înălţat prin umilinţă,
tu-ai zămislit izvorul de-ndurare
şi soarele dreptăţii[5], ce-nsenină
pădurea de păcate prin căinţă.
Trei nume porţi: eşti maică-n suferinţă,
copilă şi mireasă.
Fecioară şi crăiasă
a celui ce ne-a dat făgăduinţă
durerea-n bucurie s-o prefacă,
pe rănile-i preasfinte
te rog fierbinte inima-mi împacă.

Fecioară una pe pămînt, minune
de care ceru-ndrăgostit tresaltă,
tu singura din veci şi cea dintîie,
gînduri curate şi-o simţire-naltă
lăcaş făcură Domnului pe lume
din poala ta rodită-n feciorie.
Doar tu-mi poţi da belşug de bucurie,
făcînd să-mi curme-amarul,
Fecioară castă, harul
ce-aştept să mă inunde din tărie.
Cu faţa la pămînt mă rog de tine,
ajută-mă-n strîmtoare
şi-a mea cărare-ndreapt-o către bine.

[5] Împreună cu „izvorul de îndurare“, apelative date de părinţii bisericii lui Cristos.

Fecioară clară, stea nestrămutată
pe marea noastră pururi în furtună,
luntrașilor preacredincioasă cîrmă,
privește-mă sub cerul fără lună
cum rătăcesc pe marea frămîntată
și-mi simt aproape ceasul de pe urmă.
Păcatele-mi cunosc, dar nu-mi preacurmă
nădejdile ce-n tine,
Fecioară,-mi pun, de bine,
ca diavolul să n-aibă-a rîde-n urmă.
Gîndește-te că-n sfînta-ți chinovie[6]
s-a prefăcut, de rele
vrînd să ne spele, Domnu-n carne vie.

Fecioară, cîte lacrimi și suspine
și rugi și laude-am irosit zadarnic[7]
spre jalea mea și propria-mi osîndă!
De cînd pe Arno m-am născut și-amarnic
am ostenit, tot alte țări străine
cutreierînd, mi-e viața chin și pîndă.
Cuvîntul, mersul, fața ei cea blîndă
mi-au fost mereu icoană.
Fecioară, dulce mană,
grăbește-te, căci moartea stă la pîndă.
Ca-n zbor săgeata, anii mei trecură
gonind printre păcate.
Azi moartea-mi bate-n geam și nu se-ndură.

6 În poala-ți feciorelnică. În limbajul bisericii catolice, Fecioara Maria este adeseori numită: *virginitatis claustrum*.

7 De dragul Laurei.

Fecioară, ea-i țărînă și-n durere
mă lasă azi ca-n lacrimi altădată.
N-a bănuit nimic din tot ce pară
și chin mi-a fost; dar nici altfel răsplată
n-aș fi avut[8], căci orice altă vrere
pierzanie mi-ar fi fost și ei ocară.
Ci tu, stăpînă-n cer, zeiță rară,
(de pot astfel a-ți spune)[9],
Fecioară, tu, ce-n lume
toate le vezi, tu poți ce-odinioară
ea nu putea[10] nici pătrunzînd în gîndu-mi.
Adună-ți glorie ție
și pace mie, lacrima uscîndu-mi.

Fecioară, -n care-mi pun nădejdea toată,
tu, care poți, în ceasul de pe urmă
nu mă lăsa primejdiei ce mă sapă.
Privește-n mine însăși sfînta-ți urmă[11]
și pentru cel ce-a binevrut odată
după-al său chip a ne crea, mă scapă.
Meduza[12] m-a-mpietrit și-amară apă
din ochi mi-a stors fierbinte.
Fecioară, tu, cu sfinte
și blînde lacrimi sufletu-îmi adapă,

[8] Laura, castă și virtuoasă, nu ar fi răspuns iubirii poetului nici dacă ar fi ajuns să i-o cunoască.

[9] Cuvîntul „zeiță“ fiind păgîn.

[10] Să pună capăt durerii mele.

[11] Urma lui Dumnezeu.

[12] Una dintre cele trei divinități grecești cunoscute sub numele de Gorgone; despre privirile ei se spunea că pietrificau muritorii. Aici ea simbolizează frumusețea Laurei.

ca plînsu-în ceasul morţii rugăciune
să-mi fie şi căinţă,
nu neputinţă şi deşertăciune.[13]

Fecioară bună, ruptă de trufie,
de dragul celui ce ne-a fost tulpină[14],
ajută-mă şi-ndură-te de mine;
căci de-am iubit pe lume cu deplină
credinţă-un pumn de pulbere[15], Marie,
cum ar trebui să te iubesc pe tine?
De-ai să mă-ndrepţi cu mîna ta spre bine,
am să mă smulg din tină,
Fecioară şi regină,
şi-am să-ţi închin şi lacrimi, şi suspine,
şi gînd, şi vers, şi tot ce mă cinsteşte.
Al morţii pas mi-ajută
şi renăscută vrerea-mi ocroteşte.

Se-apropie ceasul şi gonind m-ajunge
din urmă înserarea.
Fecioară, remuşcarea
şi spaima morţii inima-mi străpunge.
Pruncului tău Cristos adevăratul
te roagă a-mi desface
în sfîntă pace porţilor[16] lăcatul.

[13] Aşa cum fuseseră lacrimile vărsate de dragul Laurei. În original: *come fu'l primo non d'insania voto*, după cum a fost primul (plîns), nu lipsit de nebunie.

[14] Creatorul tău şi al meu, Dumnezeu.

[15] Un trup omenesc, trupul Laurei.

[16] Porţile cerului.